

## SANTA NULLA

### SANTA NULLA

Nom molt arrelat a Ribagorça, on està força estès com a cognom, i és el de dos llogarets de les altes valls.

1) Antic mas o aldea a l'alt Isàvena, agre. al te. de *Vilacarle*: que anoto allí, pron. *santanúla* (1957, XIX, 72): és pujant cap a *Torlarribera*, on Gourdon el descriu prop de la confluència de la ribera d'aquest nom amb el barranc de *Torcida*, que baixa del *Turbó* (*Bu.* 10 *Ass. Exc. Cat.* XI, 159).

2) Partida amb ruïnes en el te. de *Buira*, dalt de la serra a la dr. de la N. Ribagorçana, 3 k. SO. del Pont de Suert, i uns 15 a l'Est de (1). Oit allí *santanúla* (XIX, 106).

*ETIM.* Nom ben singular, d'insòlita fesomia. Crec que es tracta d'un NP germànic, de forma diminutiva, en -ILA, del tipus tan copiós dels KÍNTILA, KÍKSILA, LIUBILA etc. L'arrel NUN- devia ser més pròpia i viva en gòtic, que en les altres llengües d'aquesta so- 20 ca (car Först. només en registra 8 noms); com ja observà M-Lübke (*Altportug. PNN*) en estudiar l'origen del port. i arag. *Nuno*, cast. *Nuño*. D'aquí, doncs, NÚNILA, i el fem. NUNILO, -ON.

Efectivament, el calendari celebra el martiri de San- 25 ta *Nunila* o *Nunilona*, verge, que morí a Còrdova l'any 840, martiritzada pel califa Mohàmmad, i se'n celebra la festa el 22 d'octubre. Comprenem que la devoció d'aquesta santa mossàrab (colgada pel Destí, com tota cosa mossàrab) devia tenir un refugi en aqueixes altes 30 valls de Ribagorça, que resistiren sempre als raids del valí de Saragossa. NUNILA donà *núnla* > *núlla* > *núla*.

En l'art. *Nules* ja hem vist que no s'hi relaciona el nom de la vila valenciana; però sí probablement el de *Nulles* del Cp. Tarr., on hem examinat aquest proble- 35 ma més obscur. Res a veure amb *Saintes-Oulbes*, poble del Gard, provinent d'una contracció de SANCTA EULALIA, com es veu pel *Dict. Top.* d'aquest dept. francès.

### SANTA PELAIA o PELLAIA

Església i llogaret del Baix Empordà, que forma part del mun. de *Cruïlles*. És a la carena de les *Gar- 45 varres*, en llur extrem occidental, entre *Cruïlles* i *Caça de la Selva*.

PRON.: *sántə pəlája*, a Llagostera i a La Bisbal (Casac. 1920); jo igual, allí mateix, 1923 (exc. 169), i 1958.

MENCIONS ANT. 1064: «*Sanctae Pelagiae* --- locus de ipsa *Cabruğa* ---» (Villan., *Vi. Lit.* XII, 303; Monsalv. XVIII, 149); 1359: *Santa Palaya* (*CoDoACA* XII, 96); 1362: «*Par. Ste. Pelagie*» (*Li. Feud. Ma.*; *Als-* 50 *sius, Nom.*, 218); 1400: *Santa Pellaya*; 1691: *Sanctae Pelagiae* (Monsalv. XVIII, 149).

Com a nom normal en la llengua, *Alsius*, i *Monsalv.*, adoptaren *Santa Pelaya*; Botet (*GGC*) vacilla, posant-ho així mateix, però de primer *S. Pellaya*; i també ha vaciilat el N.C.E.C. Perquè realment el fet és que avui 60

allà tothom ho diu amb *l*, i costa de creure que sigui per una innovació; car per a l'*ETIM.* es veuen dos candidats, tots dos ben fundats: PELAGIA i PALLADIA, i amb aquest es justificaria millor la *l*- actual, de la qual ja veiem un testimoni en l'any 1400.

Realment PALLADIUS, -ADIA han donat molta descen- 5 dència romànica; i en català mateix *Patllari* ha estat nom de fonts arrelat en l'ús pagesívol del Princ.; *Sant Patllari*, ermita dalt d'un turó entre *Pujarnol* i l'estany de *Banyoles*; en el N. de França hi ha sengles pobles *Sainte Pallaye* en els depts. Yonne i Orne (Longnon, *NNL de la Fr.*, § 1955); del masculí *Saint-Palais* n'hi ha 7 casos en depts. del Centre i del Sudoest; i en el P. Basc francès, *Saint-Palais*, vila important prop de 15 Baiona, que en basc és *Dona-paleu*, era abans *Dona-palaio*, suposa (DOMINU) PALLADIU, amb -LL-, com mostra *Mitxelena* (*Fon. Hi. Vca.*, p. 99): car si vingués d'una -L- simple (com la de PELAGIUS) hauria donat -r- en basc.

Concretant-nos al problema del nostre, tant -ll- com -l- de les grafies antigues tenen poca força demostrati- 20 va, puix que a l'E. Mj. els mss. escriuen sovint -l- com símbol imperfecte de *l*, i algun cop (no rar) també viceversa. D'altra banda, és innegable que en el terreny hispànic PELAGIUS va tenir pertot enorme arrelament —gall.-port. *Paiao*, *Paio*, *Pai*, cast. *Pelayo*—, i fins en podem assenyalar un cas català prou clar: *Sant Pellaig* o -at, ermita en el Cardener, damunt *L'Oliva* (CATOR- 25 ras, *Pir. Cat.* VIII, 117b).

I si les mencions medievals no donen indicis inequívocs en els dilema entre -L- i -LL-, quant a la vocal de la inicial, sí que en donen a favor de la *e*: *Pelagia*, amb *e*, en totes quatre, car el testimoni contrari de 1359 no té valor essent d'aquest cens tan inaccurat.

Ara bé, cal reconèixer que un canvi de -l- en *l*, que ens feia escrupol, no és massa sorprenent en aquest context fonètic, davant *l*. En tenim proves allí prop. Segons la nomenclatura dialectal de peixos p. p. A. Plaja i Güell (Palamós, 1965), el nom del peix dit 40 *palata* a Barcelona i a Palamós, sona *pallaia* a Tossa i a St. Feliu de Guíxols. El nom de casa molt antiga en el poble benasquès *El Ru*, tradicionalment *Velayo* me'l pron. allí *belájo* (XLVII, 60).

EN CONCL.: podem acceptar que el nom de l'església empordanesa ve de PELAGIA, si bé amb versemblant superposició de PALLADIA.

### SANTA POLA

El poble i antic port de la costa valenciana, prop del límit Sud de la nostra llengua. Problema etimològic, pròpiament no n'hi ha, car si sabem que SANCTUS PAULUS, tractat per via rigorosament hereditària, ha donat *Sant Pol*, ja podem esperar un resultat anàleg de SANCTA PAULA.

MENCIONS ANT. El seu nom ja ens consta c. 1330, com «*Puerto de Santa Pola*» en el *Libro de la Caça* de l'Infante Juan Manuel (ed. Baist, 70), la família del qual tenia terres llavors en aquesta zona fron-